

De l'hostilitat a l'hospitalitat

Amb tot el que està passant a les fronteres d'Europa...

- Com podem mirar cap a un altre costat?
- Com podem romandre impassibles?
- Com podem callar?

I. Les fronteres: hostilitat

Allà on hi ha una emergència humanitària, els relats governamentals ens presenten una emergència per «invasió», convenientment amanida amb elements generadors de por (terrorisme...).

En un context de desigualtat creixent, de conflictes bèl·lics i de saqueig comercial, s'alça un entramat fronterer que va molt més enllà i molt més endins de les tanques físiques visibles, cada cop més reforçades. Vegem-ho:

- *Fronteres externalitzades*: tractats amb el Marroc, Turquia, Líbia... perquè facin la feina bruta (parcialment finançats amb els fons de cooperació al desenvolupament).
- *Fronteres internalitzades*: centres d'internament per a estrangers (CIE), privació forçosa de llibertat a persones que no han comès cap delicte.
- *Fronteres interioritzades*: exclusió social, «sense papers», economia submergida, por, invisibilitat social... Impossibilitat d'integració?

Què és una frontera? Quines conseqüències comporta la seva existència?

És efectiva? És necessària? És legítima?

Què volem defensar amb una frontera?

Per què creus que Europa i els EUA tanquen les fronteres i alcen murs? Com ho justifiquen?

2. Construir hospitalitat

Hospitalitat és obrir les portes de casa nostra. Hospitalitat és fer més ampli el «nosaltres». En la bona acollida, qui arriba no és simplement tolerat sinó celebrat. No és solament atès, sinó cuidat i complimentat. No hi troba només aliment i llit, sinó empatia i escolta. No hi ha asimetria en la trobada sinó reciprocitat. Quan se'n va, no torna tot a la normalitat, sinó que quelcom ha canviat en la identitat d'ambdues parts, la de l'amfitrió i la de l'hoste. Una qüestió martelleja el fons de la consciència: qui va acollir a qui?

L'hospitalitat no és solament un valor privat; els valors personals s'estenen a l'esfera comunitària i cívica, i des d'allà permeten l'adopció de polítiques encertades.

Les bases morals: L'hospitalitat bíblica

L'alzina de Mambré, hospitalitat d'Abraham (Gn 18). L'acollida ens duu a l'encontre amb la divinitat.

Judici final: «... Era foraster i em vau acollir». Acollir el necessitat és acollir Jesús i l'acollida, criteri de salvació.

Emmaús, la samaritana... obrir el cor a l'estrany et transforma.

L'hospitalitat té caràcter normatiu per la mateixa experiència del poble israelita. En el desert és una qüestió de vida o mort.

L'hospitalitat esdevé veïnatge

Fomentar espais de convivència: les relacions properes canvien les opinions abstractes sobre els col·lectius (estereotipades i negatives) en opinions sobre persones concretes, que solen ser molt més positives o «normals». Cal que establim tallafocs per evitar la propagació de maledicències. Quan tot convida a callar, exercir de veïns és sembrar el dubte amb una pregunta, narrar una experiència positiva de convivència, utilitzar l'humor...

Del veïnatge a la ciutadania

L'esfera següent d'expansió de l'hospitalitat ha de ser convertir les persones immigrades en membres plens de la comunitat política, amb veu i vot, amb igualtat plena de drets, també polítics, per assolir al sentiment de pertinença a la polis.

Les polítiques reguladores dels fluxos migratoris i les d'integració estan molt connectades. En el cas espanyol, la política de regulació de fluxos ha anat lligada al mercat de treball, sota una concepció instrumental de la immigració. La persona migrant és una treballadora invitada que, finalitzada la seva aportació a les necessitats del mercat espanyol, tornarà però on ha vingut (o, si no, serà expulsada).

L'article 13.2 de la Constitució espanyola, que condiona la participació a l'existència de tractats internacionals sota el principi de reciprocitat, caldria modificar-lo per desvincular la condició ciutadana de la nacionalitat i lligar-la a la idea de residència.

Obrim les fronteres?

Les fronteres tenen una funció més simbòlica que eficaç; representen, de manera teatral, una sobirania que ha entrat en una crisi irreversible. Deixen un regueró de sofriment humà injustificable. Tenen efectes contraproductius: fan necessàries les màfies, dificulten el retorn...

En un món en què néixer a un costat o a un altre de la ratlla significa una bretxa abismal d'oportunitats, les fronteres tenen cap legitimitat?

Des de la perspectiva cristiana del destí universal dels béns i del dret de tots els éssers humans a una vida digna, com es pot justificar la reserva dels recursos d'un país per al gaudi exclusiu dels seus ciutadans? L'única manera d'aconseguir-ho seria un compromís ferm i real per assegurar a tothom un nivell de vida digne en el seu país d'origen.

La realitat està molt lluny d'això: la reducció de l'ajuda oficial al desenvolupament (que en bona part és utilitzada per reforçar els controls fronterers!), i les polítiques comercials, financeres, de control de transnacionals, de venda d'armament, de gestió del canvi climàtic... tampoc sembla que vagin en la direcció correcta.

El dret a no veure's obligat a fugir ha de ser compatible amb el dret a migrar lliurement.

«Res no hi ha més perillós que un somni, res més poderós que una esperança. L'expressió “tanques impermeables” mai no descriurà el que són les tanques, sinó els riscos cada vegada més grans que hauran d'assumir els somniadors per assolir allò que somien. L'única dissuasió factible seria el coneixement de la realitat, coneixement que es faria possible, raonable i pràctic si, en comptes d'acorrallar els emigrants en camins de mort, se'ls donés l'oportunitat d'entrar normalment als països, l'oportunitat de veure, l'ocasió de quedar-s'hi si hi troben quelcom millor d'allò que tenen, o de retornar sense humiliació si el que han vist no és el que esperaven veure. Però, contra tota racionalitat, se'ls obliga a gastar el que tenen; a arriscar la salut, la dignitat, la integritat física, la vida; a posar sobre la taula tant sofriment que ja no podran mai tornar enrere sense llançar la pròpia vida als gossos».

Monsenyor Santiago Agrelo
arquebisbe de Tànger

«Una àvia explica al seu nét que a l'interior de cada persona dos llops lliuren una lluita permanent: un és el llop de l'egoisme, la insolidaritat, l'odi, l'agressió... l'hostilitat; l'altre representa la compassió, la solidaritat, l'alegria, la cura... l'hospitalitat. “I quin dels dos guanya, àvia?”, pregunta el nét. “El que tu alimentis, amor meu”».

Llegenda nativa americana

3. Conclusió

Les fronteres s'han convertit en un punt de violació dels drets humans, de dolor i de mort. La regulació de la circulació de les persones ha de ser compatible amb els drets humans i sotmesa a control legal.

Les fronteres, avui en dia, serveixen per al manteniment d'un ordre global injust. Desafiar aquest ordre implica qüestionar-les, col·locar un interrogant sobre la seva legitimitat.

A més de l'enduriment del control de fronteres, assistim a la construcció de l'hostilitat cap al migrant amb discursos públics i pràctiques que estigmatitzen i es retroalimenten.

La mobilitat de persones, i no solament per la guerra, seguirà marcant el futur d'Europa. És urgent replantejar els valors, els principis i les polítiques que afecten aquesta realitat.

Les pràctiques personals i comunitàries són el substrat sobre el qual s'ha de construir política pública.

Què hi puc fer, jo?

- Buscar i promoure espais de convivència. Participar-hi.
- Opinar amb fermesa en favor dels drets dels migrants en les converses privades.
- Associar-te a entitats que treballin per l'acollida o per eradicar les causes de la migració forçosa: fam, guerres, violacions de drets humans... Voluntariat i/o suport econòmic.
- Interpel·lar els grups polítics locals i nacionals per tal que es defineixin en els seus programes electorals. Vincular el teu vot a aquestes propostes.
- Denunciar el comerç abusiu que condemna a la misèria. Consum responsable.
- Denunciar les indústries de guerra, el comerç d'armes i el finançament que la banca dona a aquestes empreses. Banca ètica.

Com hi puc aprofundir?

- GONZÁLEZ MARTÍN, Miguel (2015). *De l'hostilitat a l'hospitalitat*. Barcelona: Cristianisme i Justícia. Quaderns, núm. 196.
- MONTELLÀ I CARLOS, Assumpta (2016). *La Maternitat d'Elna*. Barcelona: Ara Llibres, SCCL.
- *Querida Bamako*. Director Omer Oke, Txarli Llorente. Espanya, 2007
- *14 kilòmetres*. Director Gerardo Olivares. Espanya, 2007
- *My friend*. Directors: Paulí Subirà i Carles Prats, 2016.
- <http://interactius.ara.cat/directe/grecia>; www.hospitalitat.cat; www.migrastudium.org; <https://stopmaremortum.org/>